

Jertfa pentru creatie in literatura romana si universala

Mitul jertfei zidirii este un mit caracteristic pentru zona sud-est europeana cu o mare pondere ca motiv in folclorul literar si in literatura culta romaneasca. Acesta a fost studiat de numerosi cercetatori, care au relevat particularitatea sa la fiecare popor (romani, sarbi, croati, greci, bulgari maghiari) si cu deosebire originalitatea modului romanesc. In timp ce, s-a aratat, in baladele straine care trateaza motivul, sacrificiul e impus de o constructie utilitara (un pod, o cetate), in balada romaneasca este ceruta o creatie si cu finalitate artistica. Cand constructia este gata, voievodul ii intreaba pe mesterii aflati inca pe acoperis, daca pot construi un edificiu si mai frumos, la care ei raspunzand afirmativ, domnul da ordin sa fie rasturnate schelele pentru ca cei 'noua mesteri mari' si Manole sa nu mai poata cobori. Ei incearca sa se salveze punandu-si aripi de sindrila, dar se prabusesc si mor, reeditand mitul lui Icar, alt motiv al baladei care lipseste in variantele sud-dunarene. Reactia Anei, sotia lui Manole, in timpul zidirii este deasemenea diferita: nu tipete, nu blesteme, la fel ca in amintitele balade straine, ci o durere adanca si discreta, plina de o duioasa, delicata si reciproca iubire fata de sot, de supunere in fata sacrificiului socotit inevitabil.

Numarul creatiilor literare romanesti inspirate din mitul jertfei zidirii este imens: peste 150 poezii, peste 25 de piese de teatru si numeroase povestiri si romane, iar intre autori se numara scriitori ca: Vasile Alecsandri, Nicolae Iorga, Octavian Goga, Tudor Arghezie, Victor Eftimiu, Lucian Blaga, Victor Papilian, Dan Botta etc.

Drama Mesterului Manole scrisa de Lucian Blaga si aparuta in 1927 este edificata pe structura mitului jertfei zidirii, intruchipat in balada 'Monastirea Argesului'.

Evident, motivele mitice constituie numai punctul de plecare si ofera cadrul general al conflictului dramatic. Sotia mesterului venea numai sa isi vada sotul, pe cand in drama lui L. Blaga, Mira soseste cu scopul de a-l ajuta cu dorinta de a impiedica un eventual sacrificiu omenesc. Motivul "jocului" din scena zidirii Mirei este deasemenea o inovatie a lui Lucia Blaga. In drama,

zidarii raman in viata, martori ai efortului creator: marile izbanzi ale omului, asupra lui si asupra materiei cer ca o necesitate viata creatorului.

De sapte ani Manole incearca sa ridice biserica, de sapte ani tot ce construieste ziua, se naruieste noaptea. Convinsi ca un duh rau clatina zidurile, satenii scot sicriile din cimitir si le dau drumul pe apele Argesului, femeile ies pe malul raului la miezul noptii si sting lumanarile in apa pentru a alunga blestemul.

In traditia culturala a popoarelor, numarul sapte reprezinta simbolul perfectiunii: lumea a fost creata in 7 zile, 7 este numarul continetelor dar si numarul zilelor saptamanii, sapte este un numar simbolic pentru Satana, care incearca sa concureze cu Divinitatea. Sapte constituie expresia cuvintului perfect si a omului deplin realizat. Sapte cuprinde umanul in perpetua miscare, realizeaza totodata sfarsitul ciclic al unei perioade temporale si anunta un nou inceput.

Legenda 'Monastirea Argesului' dezvolta ideea ca frumusetea zidirii, originalitatea creatiei se fundamenteaza pe jertfe. Pentru Manole constructia bisericii se transforma intr-un principiu de existenta.

Constant, Manole evolueaza pe doua planuri conflictuale, strans interconditioanate: unul psihologic si altul evenimental. Pe planul psihologic actiunea atinge punctul tensional odata cu hotararea de a accepta jertfa; pe planul faptelor, momentul culminant este marcat de zidirea Mirei in temelie bisericii.

Subordonandu-si intreaga existenta operei, viata interioara a lui Manole este dominata de profunde procese psihice. Vointa creatoare se imbrina armonios cu dragostea pentru Mira: fiinta ei si creativitatea ii sunt la fel de necesare. O vreme, in care meditatiea se imbrina cu ardoarea, nelinistea cu nazuinta atingerii absolutului, se zbate intre iubirea fata de sotie si pasiunea creatoare. Apoi Mira si biserica se contopesc intr-o singura imagine "Intre voi doua nici o deosebire nu fac, pentru mine sunteti una" si Manole aseaza opera desupra dragostei. Dorinta de a depasi limitarea impusa de destinul neprielnic il determina sa accepte jertfa ca pe un imperativ. Cand a hotarat ca jertfa sa fie Mira, lui Manole nu-I mai ramane decat disperarea, mai tragica decat moartea. Din clipa in care si-a vazut sotia sosind, Manole isi da seama ca, fara voia lui, se va transforma in calaul pe care il detestase in primul act al dramei.

Dupa ridicarea bisericii, dragostea pentru Mira revine mai puternica, mai coplesitoare: 'odata o stea-in mainile mele tineam...' Acum, 'om fara sarbatoare' si 'fara noroc' sesizeaza dimensiunea incomensurabila a pierderii

si suferinta ramane necurpinsa ' amintirile mele nu se sting. Ochii nu se inchid. In urechile mele somnul nu tace. Lacrima ma simt, intarziata, si caut odihna de piatra'. Constructia edificata, palida copie a celei visate, fiindca perfectiunea artistica absoluta ramene de neatins, nu poate substitui intrarea in nefiinta a Mirei. ' Nu mai vreau minune, nu mai vreau nimic. Pe ea din piatra o vreau. Refacerea cuplului initial nu se poate realiza decat prin moarte'.

Convergenta punctului culminant al conflictului interior cu maxima intensitate a traairilor subiective provoaca depersonalizarea fiintei, instrainarea de sine- Manole vorbeste despre el la persoana a 3-a singular " Manole nu mai poate sa vada apa. Manole e ca un caine bolnav.'

Prin jerfta Mirei se postuleaza legitimitatea unui fundamental act al creatiei, merit sa instituie o monumentala constructie.

Manole si ceilalti indeplinesc functii civilizatorii, instituind o zona a frumosului, un fapt exceptional de cultura merit sa ofere marturie pentru veacuri despre forta geniului creator al poporului nostru.

Prin Mesterul Manole, poetul vrea sa arata ca sacrificiul omului asigura nu eternitatea zeului, ci eternitatea unei zidiri in spatiul culturii. Aici mitul este chemat sa aureoleze si sa proiecteze in eternitate o fapta pur omeneasca de adanca semnificatie spirituala.

Pentru Manole existenta este o continua aspiratie spre inaltimi, franata de piedici din adanc, ca o nazuinta contracarata de forte extraumane. 'Pentru Manole existenta e deci o rastignire intre lumina si intuneric, rationalitate si instinct, constiinta si puteri necunoscute...' Este un conflict intre supunere la legea etica si o supunere la legi telurice de partea carora se afla demonul creatiei. Decizia sa este contrara legilor firii si in acelasi timp dictata de aceste legi. Manole este un erou tragic care trebuie sa ucida, asa cu Oedip este merit sa devina ucigasul tatalui sau.

BIBLIOGRAFIE

- 1 'Lucian Blaga-filozoful poet, poetul filozof'-Alexandru Tanase-Ed. Cartea Romaneasca 1997
- 2 'Teme, Motive, Mituri si Metamorfoza lor'-Dim. Pacurariu-Ed. Albatros 1990
- 3 'Opera lui Lucian Blaga'-Ion Balu-Ed. Albatros 1997

Bulei Alexandra, clasa 11 B